

УДК 332.2/3(477)

В.Д. ЗАЛІЗКО, доктор економічних наук,
доцент, старший науковий співробітник ННЦ «ІАЕ»

В.І. МАРТИНЕНКОВ, аспірант
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

У статті проведено системний аналіз існуючих законів та нормативно-правової документації, що стосуються стратегії розвитку країни. Було встановлено, що 2015 р. є своєрідною точкою біфуркації у формуванні теоретико-методологічного інструментарію, необхідного для стимулювання розвитку сільських територій. На основі запропонованої аксіоматики розроблено універсальну алгоритмізовану схему формування стратегії розвитку сільських територій на різних рівнях.

Ключові слова: сільські території, стратегія розвитку, парадигма, теорія, методологія.

Постановка проблеми. За останні 10–20 років у науковій літературі з'явилося безліч публікацій, що стосувалися дослідження проблем розвитку сільських територій, які значною мірою не узгоджені між собою і виконувалися з метою вирішення конкретних (тактичних) соціальних, економічних, екологічних чи організаційно-управлінських завдань. Більше того, сучасні геофілософські тенденції вказують на важливість фундаментальних досліджень теоретико-методологічних підходів до формування комплексної стратегії розвитку сільських територій України, що унеможливить їх деградацію та сприятиме розвитку на заходах сталості.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблема формування теоретико-методологічних засад стратегічного планування на різних рівнях займалися такі вчені, як І. Ансофф, А. Гальчинський, В. Геєць, Я. Жаліло, Ф. Котлер, Ю. Лупенко, В. Месель-Веселяк, П. Саблук, А. Стрікленд, А. Томпсон та ін. [1–3]. Але у науковій літературі тема фор-

мування теоретико-методологічних засад стратегічного планування розвитку сільських територій висвітлена не повною мірою і потребує детального дослідження.

Мета дослідження полягає у визначенні нової парадигми розвитку сільських територій та удосконаленні теоретико-методологічного інструментарію, необхідного для формування стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Системний аналіз динаміки інтегрального індексу економічної безпеки України, еволюції існуючих законів та нормативно-правової документації, які стосуються стратегії розвитку країни, вказує на те, що 2015 р. є своєрідною точкою біфуркації у формуванні теоретико-методологічного інструментарію, необхідного для стимулювання розвитку сільських територій, оскільки починаючи з 1992 р. основні закони, які мали б стимулювати соціально-економічний розвиток сільських територій України, не виконувалися повною мірою. А саме Закон Укра-

їни «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», Указ Президента України «Про заходи щодо підтримки індивідуального житлового будівництва на селі», обласні програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім», «Державна програма розвитку соціальної сфери села на період до 2005 року», «Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року», «Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року» (концепція втратила чинність 02.09.2010, через 7 місяців після схвалення КМУ!) та інші нормативно правові документи [4–7], які за відсутності відповідної стратегії розвитку сільських територій та належної теоретико-методологічної бази мали досить низький, а інколи і негативний соціально-економічний ефект для розвитку сільських територій (про що свідчать дані Держстату України).

Єдиним документом, який вказував стратегічні орієнтири та перспективи у напрямі європейської інтеграції нашої країни, був Указ Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції на 2004–2015 роки», мета якого полягала у «...реалізації стратегічних пріоритетів економічного та соціального розвитку України щодо забезпечення сталого економічного зростання, утвердження інноваційної моделі розвитку, соціальної переорієнтації економічної політики, створення передумов для набуття Україною членства в ЄС» [7]. Але формування Стратегії економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції на 2004–2015 рр. обмежувалося лише згадкою про відновлення економічної бази малих населених пунктів (до яких віднесли малі міста, селища міського типу та малі сільські поселення), вказувалося, що «стратегічні напрями збереження та зміцнення економічної бази малих сіл безпосередньо пов'язані з реформуванням аграрного сектору економіки України та реалізацією аграрної політики держави» [3, с. 345].

Відсутність системності у науковому розумінні розвитку сільських територій як просторового утворення, що спирається на соціальний, економічний та екологічний базис, призвела до впровадження принципу залишковості державного фінансування усіх напрямів їх розвитку, основним серед яких був аграрно-економічний вектор (який розглядався незалежно від решти). Це, на нашу думку, стало однією з основних причин деградації більшості сільських територій України.

Сучасні стратегічні документи, зокрема проект Стратегії розвитку України у період до 2020 року, програма розвитку України «Стратегія-2020», запропонована Президентом України, Стратегія подолання бідності та інші суміжні стратегії, успадкували ряд недоліків, і в них також питання розвитку сільських територій або не розглядаються, або ж обмежуються аграрним сектором.

Для системного дослідження розвитку сільських територій наведемо основні відомості про сучасні тенденції щодо якісного оновлення та модернізації загальнонаукового методологічного інструментарію, необхідного для формування сучасної стратегії.

До сучасного методологічного інструментарію (який є доволі універсальним) висувається ряд вимог, зокрема потрібно «визначати вищу потребу людини стати досконалим у духовному, інтелектуальному і фізичному планах з одночасним досягненням високого рівня свідомості»; «базуватись на системному та міждисциплінарному підході з метою об'єднання всіх наук» [10, с. 52; 11] та ін.

На нашу думку, запропоновані ідеї за умови серйозного підвищення рівня самосвідомості населення (як сільського, так і міського) та гармонійності світового розвитку добре вписуються у сучасну парадигму «прогнозування майбутнього з майбутнього» та показують важливість взаємозв'язку стратегії розвитку конкретної території, регіону, країни та світу загалом. Тому пропонуємо за аналогією з пропозиціями В. Бондаренко щодо покра-

щання парадигми економіки майбутнього доповнити «клітину суспільства» сільськими територіями, на яких зосереджено левова частка всіх природних багатств. Це дасть змогу комплексно розглянути існуючі та потенційні проблеми розвитку сільських територій України, оскільки на сьогодні саме більшість сільського населення отримує неякісні соціальні послуги, має низький рівень добробуту, спостерігаються тенденції до погіршення здоров'я, освіти, моральності сільського населення та ін. Крім того, аналіз статистичних даних показує, що більше 13 тис. українських сіл зникло з географічної мапи нашої країни [13], і, на жаль, вони продовжують зникати (щороку близько 20 населених пунктів). Зазначені негативні факти безпосередньо пов'язані з катастрофічним погіршенням ряду економічних показників.

На нашу думку, існуюча системна світова криза пов'язана саме із збільшенням диспропорцій між сільським та міським способом життя та життєдіяльністю, а також штучною поляризацією суспільства на дуже багатих і бідних (навіть в межах цілих націй). Причому зазвичай саме так звані «аграрні країни», основним видом діяльності яких є сільське господарство, яке цілком зосереджене на сільських територіях, утворюють групу найбідніших країн світу. Тому, враховуючи, що парадигма – це «зразок або система творчих, методологічних і аксіологічних (ціннісних) установок, взятих усіма членами наукового співтовариства за зразок вирішення наукових завдань» [14, с. 57], пропонуємо приймати усі управлінські рішення виходячи зі стратегії розвитку сільських територій, в якій на першому місці має бути задоволення потреб як сільських, так і міських мешканців. Причому в першу чергу під час створення стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій варто враховувати інтереси українського селянства як системоутворюючого елемента, колиски української культури, інтелекту тощо. Саме тому економічну безпеку сільських територій та України за-

галом неможливо системно досліджувати, не враховуючи їх соціальних та екологічних проблем. Ми повинні відмовитись від техногенної парадигми розвитку, яка, зрештою, буде згубною як для економіки, так і для країни загалом, оскільки призведе до цілковитого знищення природних ресурсів (як відновлюваних, так і невідновлюваних). Натомість, враховуючи концепції екотопії, еко-, біоцентризму та ін., ми пропонуємо парадигму гармонійного розвитку сільських та міських поселень на засадах сталості, яка відповідатиме основним цивілізаційним правилам та нормам нової інституціональної парадигми. Використання елементів інституційної парадигми пояснюється бажанням автора не обмежуватись формулюванням теоретико-методологічних засад та декларуванням стратегічних пріоритетів розвитку, а створити ряд дієвих інституцій, які б дали змогу втілити результати досліджень на практиці.

Зазначимо, що у дослідженні А. Чухна серед іншого зазначалося, що «перехід до нової парадигми – це не лише розробка нової системи ідей та уявлень, але й формування якісно нового типу мислення, глибоке оновлення методології і понятійного апарату науки» [15]. Поділяючи думку А. Ткача «щодо доцільності розробки цивілізованих правил та норм» [16], використовуючи метод аналогій, нову парадигму гармонійного розвитку сільських територій на засадах сталості, яка відповідатиме основним цивілізаційним правилам та нормам нової інституціональної парадигми, варто створювати на основі системного аналізу: якості земельних, лісових, водних та інших ресурсів, які зосереджені в межах сільських територій; впливу НТП, нових технологічних укладів тощо на соціально-екологічний стан сільських територій; ролі та місця ІКТ, соціальної сфери, дошкільної, середньої та вищої освіти, культури, спорту тощо у процесі формування соціального капіталу; основних факторів впливу на рівень економічної безпеки України, що пов'язані із розвитком сільських територій (сільська бідність, обезлюднення та ін.);

впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на розвиток сільських територій.

Щодо визначення основних етапів стратегічного аналізу, планування та формування стратегії розвитку сільських територій, то у зв'язку з відсутністю єдиного підходу до вивчення предмета та інструментарію стратегічного аналізу ми дотримуватимемося міркувань А. Томпсона та А.Дж. Стрікланда, згідно з якими стратегічний аналіз «є основою здійснення правильного стратегічного вибору на базі обґрунтованих альтернатив та критеріїв» [17], він відокремлюється від самої стратегії, яка має формуватися на основі результатів проведеного стратегічного аналізу. Тому виділимо основні етапи стратегічного аналізу розвитку сільських територій у контексті зміцнення економічної безпеки національної економіки, а саме: системний аналіз та уточнення відповідного категорійного апарату (що стосуються дослідження особливостей соціально-економічного розвитку сільських територій); класифікація існуючих загроз економіці сільських територій; комплексний аналіз проблем екологізації сільських територій; формування сукупності пропозицій, які забезпечуватимуть стратегічні переваги та сприятимуть соціально-економічному розвитку сільських територій тощо.

В основу дослідження особливостей розвитку сільських територій та формування стратегії їх розвитку покладемо дві аксіоми: інтереси сільського населення України та еколого-економічну безпеку відповідних територій, на яких здійснюється виробництво.

Таким чином, будь-яке виробництво сільськогосподарського чи несільськогосподарського спрямування має в першу чергу задовольняти інтереси населення, що проживає в межах відповідних сільських територій. На основі цих припущень створюється нова парадигма гармонійного розвитку сільських та міських поселень, оскільки за сучасних умов відбувається все більша поляризація між сільським і міським населенням (на користь останнього) у соціальній, фінансово-

економічній та навіть в екологічній площині.

Беручи за основу запропоновану аксіоматику, потрібно сформувати нове ставлення держави до розвитку сільських територій і збільшити підтримку їх економіки шляхом інтеграції великого, середнього та малого капіталу, диверсифікації видів економічної діяльності, створення сприятливих інвестиційних умов, зменшення податкового навантаження (для несільськогосподарського виробництва) та надання адресних дотацій, що спонукатиме до відкриття різних форм малого та середнього бізнесу (зокрема й сімейного), що позитивно вплине на збільшення кількості робочих місць та загальний добробут сільського населення.

У сучасних умовах розвитку України як стратегічного партнера (майбутнього члена) Євросоюзу також неможливо недооцінювати роль стратегічного планування у соціально-економічному розвитку сільських територій та держави загалом. Наша країна робить певні кроки в цьому напрямі, наприклад, прийнято бюджетний та податковий кодекси, які повинні надати змогу підприємцям грати за чіткими, наперед визначеними, довгостроковими правилами. Враховуючи вдале географічне положення України та вражаючи природні ресурси, потрібно максимально використати значний економічний потенціал сільських територій для підвищення добробуту народу України і в першу чергу сільського населення, яке мешкає на цих територіях. Саме для цього потрібно розробляти оптимальний методологічний інструментарій для забезпечення високої ефективності стратегічного планування, яке буде визначати процес формування цілей, завдань, напрямів та ресурсних можливостей сільських територій країни.

Стосовно методичного забезпечення планування того чи іншого процесу (зокрема соціально-економічного розвитку сільських територій), то слід наголосити на доцільності використання елементів проектно-технологічного підходу, який полягає в тому, що продуктивна діяль-

ність людини чи організації розбивається на окремі логічно завершені цикли – проекти. Саме проекти розвитку конкретних сільських територій обов'язково мають враховувати особливості вибору технологій виробництва, що сприятиме екологічній безпеці цих територій. Завершеність та повноту методологічного забезпечення планування економічного розвитку сільських територій можна охарактеризувати трьома складовими: проектування (попереднє та остаточне), технологічна складова (досліджуються екстремальні навантаження та можливості НТП) і рефлексивна складова (полягає в оцінці реалізованої системи і визначенні необхідності її коригування). Будь-яке планування, і стратегічне тим більш, обов'язково потребує встановлення цілей. Нагадаємо, що мета – це кінцевий бажаний результат, який визначається у процесі планування і регулюється функціями управління. Один з основоположників маркетингу Ф. Котлер розглядає стратегічне планування як «процес створення і підтримки стратегічної відповідності між метою і потенційними можливостями» [18]. Сьогодні саме потенційні можливості сільських територій залишаються найбільш невикористаними. Одним з варіантів покращання добробуту сільського населення є якнайшвидше відновлення великих сільських підприємств замкнутого циклу, побудованих на кооперативній основі, що неможливо без стратегічного та глобального планування. Під стратегічними цілями розвитку сільських територій в умовах нестабільності зовнішнього середовища (зміна кліматичних умов, курсів валют, військової агресії та ін.) слід розуміти концентрацію переробних заводів у межах сільських територій, постійне збільшення асортименту готової продукції, утримання існуючих ринкових позицій, використання сучасних технологій, збереження та вдосконалення соціальної, екологічної і фінансово-економічної систем та багато іншого. Стратегічні цілі умовно можна поділити на фінансово-економічні, етнічні, екологічні та соціальні.

Таким чином, універсальний алгоритм формування стратегії розвитку сільських територій на різних рівнях (село, район, область) можна подати у вигляді блок-схеми (рис. 1).

Важливим кроком у формуванні стратегії розвитку сільських територій є системне оцінювання основних факторів розвитку сільських територій та виокремлення переваг, викликів та загроз економічній безпеці України та сільським територіям зокрема.

У ролі основного індикатора ефективності реалізації стратегії розвитку сільських територій пропонується обрати інтегральний індекс економічної безпеки сільських територій, методика визначення якого базується на використанні факторного аналізу семи субіндексів (що об'єднують більше 40 показників у сфері охорони здоров'я, освіти, екології, економіки тощо).

Системний аналіз причин низької ефективності стратегічних документів, які б мали сприяти розвитку сільських територій на засадах сталості та зміцнювати національну економіку, вказує на відсутність схем повноцінного фінансування перспективних напрямів розвитку, до яких варто віднести: сільську кооперацію; перехід до «білої» економіки сільських територій; диверсифікацію соціально-економічних можливостей місцевих органів управління; розвиток інфраструктури сільських територій; подолання економічної безграмотності сільського населення; зменшення сільської бідності; екологізацію сільських територій та ін.

Таким чином, можна виділити пріоритетні завдання стратегії розвитку сільських територій України, систематизувавши їх у трьох напрямках.

Економічний напрям:

- створення передумов для формування на сільських територіях «білої» економіки (зокрема і в податковій політиці), з використанням сучасних технологічних розробок та реалізації їх потенціалу (аграрного, природного та ін.);

- максимальна диверсифікація економіки сільських територій, що узгодить

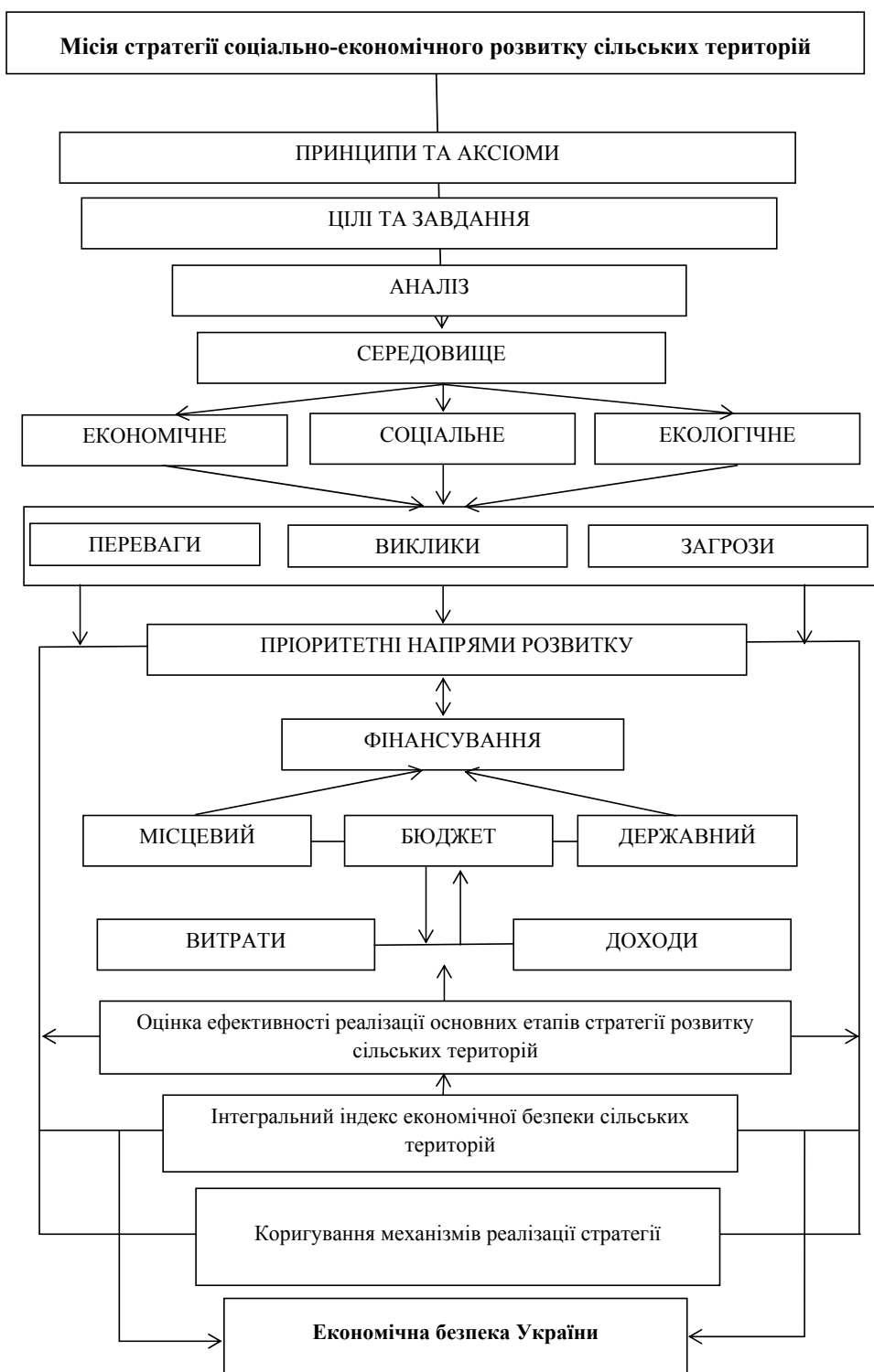

Рис. 1. Алгоритм формування стратегії розвитку сільських територій у контексті зміцнення економічної безпеки України

основні напрями розвитку сільськогосподарського та несільськогосподарського виробництва з принципами сталого розвитку сільських територій та сприятиме встановленню збалансованого соціального навантаження та відповідальності сільськогосподарських підприємств за розвиток сільських територій, на яких вони функціонують.

Соціальний напрям:

- розвиток сільського кадрового потенціалу шляхом стимулювання створення бізнесом достатньої кількості різнопрофільних робочих місць для висококваліфікованих співробітників у сільській місцевості з урахуванням конкурентних переваг;

- повна або часткова модернізація соціальної, транспортної, комунальної та інших видів інфраструктури сільських територій у результаті чого має спроститися доступ сільських жителів до використання системи правової, кадрової та інформаційної підтримки тощо.

Екологічний:

- екологізація сільських територій України, зокрема і шляхом держпідтримки у розробці технічної документації для очищення русел річок, озер, розробки проектів раціонального господарського використання біотопів, природних ландшафтів та екологічно дружніх технологій (відновлювані джерела енергії, біопаливо тощо) з метою покращання не лише економічного, а й соціально-екологічного потенціалу.

Зазначимо, що наведені вище пріоритети в більшості положень корелюють з офіційно затвердженою Кабінетом Міністрів України Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року [18], але акцентують увагу на стимулюванні саме соціально-економічного розвитку сільських територій.

Висновки та пропозиції. У запропонованій алгоритмізованій схемі формування стратегії розвитку сільських територій у контексті зміцнення економічної безпеки України окремо виділено два блоки (витрати та доходи), які мають бути взаємопов'язані та утворюватися відповідно до потреб конкретної сільської території, що особливо актуально для новоутворених об'єднаних територіальних громад. У випадку, якщо коштів місцевих бюджетів недостатньо для реалізації тієї, чи іншої програми, то трансферт із державного бюджету потрібно проводити лише у випадку 100% забезпечення. Поступовий вибір областей, районів або сільських населених пунктів, у яких має проводитися реалізація комплексних програм стратегічного розвитку, доцільно проводити на основі існуючих методик ранжування сільських територій України за рівнем їх соціально-економічного розвитку, основним індикатором якого є відповідний інтегральний індекс. При цьому застосування індексного методу (зокрема інтегрального індексу економічної безпеки сільських територій) дає змогу на різних рівнях достатньо точно та комплексно оцінювати ефективність реалізації стратегії розвитку сільських територій і вчасно вносити тактичні корективи. Наведені вище пропозиції щодо доцільності вибору парадигми гармонійного розвитку сільських територій та алгоритмізованої схеми формування відповідної стратегії відкривають широкі можливості для використання сучасних економікоматематичних методів у процесах державного управління (на рівні областей та районів), що сприятиме зміцненню не лише економічної, а й національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: [монографія] / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с.
2. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.

3. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

4. Україна: поступ у XXI сторіччя. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000–2004 роки: Послання Президента України до Верховної Ради України: від 23.02.2000 р. № 276а/2000 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

5. Про основні напрямки соціальної політики на 2000–2004 роки: Указ Президента України від 24.05.2000 р. № 717 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

6. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України: від 11.06.1998 р. № 615 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

7. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України на «Шляхом європейської інтеграції на 2004–2015: Указ Президента України від 28.04.2004 р. 493/2004 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>

8. Стратегія розвитку України у період до 2020 року: Проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/file/link/130099/file/Strat_02_03_09.rar.

9. Стратегія подолання бідності: Указ Президента України від 15.08.2001 р. № 637/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gdo.kiev.ua/files/db.php?god=2001&st=1525>.

10. Бондаренко В.М. Две парадигмы развития: экономика будущего и настоящего / В.М. Бондаренко // Наука и инновации; Национальная академия наук Беларуси. – 2012. – № 1(107). – С. 50–53.

11. Прогнозирование будущего: новая парадигма / под ред. Г.Г. Фетисова, В.М. Бондаренко. – М., ООО «Издательский дом «АСМО-пресс», 2010. – 400 с.

12. Бондаренко В.М. Контуры будущего и настоящего: две парадигмы развития / В.М. Бондаренко // Вестник РАЕН. – М., 2011. – № 3. – С. 140–147.

13. Офіційний сайт Держстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

14. Філіпенко А.С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку / А.С. Філіпенко. – К.: Знання України, 2002. – 190 с.

15. Чухно А.А. Становлення еволюційної парадигми економічної теорії / А.А. Чухно // НАН України. – Т. 3. – К., 2007. – С. 76.

16. Ткач А. Інституціональна парадигма економічного розвитку [Електронний ресурс] / А. Ткач. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/Iver/2008_1_1/chapters/chapter_1/chapter_1_part_1.pdf

17. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент: искусство разработки и реализации стратеги / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд; [пер. с англ.] – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с.

18. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер. – СПб.: АО «Корунс», 1994. – С. 538.

References

1. Zhalilo, Y.A. (2009). *Teoriya ta praktyka formuvannya efektyvnoyi ekonomichnoyi stratehiyi derzhavy* [Theory and practice of forming an effective economic strategy of the state]. Kiev, NISD. 336 p.

2. Lupenko, Y., Mesel-Veselyak, V. (2012). *Stratehichni napryamy rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrayiny na period do 2020 roku* [Strategic directions of development of agriculture of Ukraine till 2020]. Kiev, NNZ "IAE". 182 p.

3. Halchynskyy, A., Heyets, V. (2004). *Stratehiya ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrayiny (2004-2015 roky)* "Shlyakhom Yevropeys'koyi intehratsiyi" [Strategy of economic and social development of Ukraine (2004-2015 years) "Towards European integration"]. Kiev. 416 p.

4. Message from the President to Verkhovna Rada of Ukraine (2000), "Ukraine: Towards the XXI century. Strategy of economic and social development for 2000-2004". Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

5. Verkhovna Rada of Ukraine (2000). Decree of the President of Ukraine "On the main directions of social policy for 2000-2004". Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

6. Verkhovna Rada of Ukraine (1998). Decree of the President of Ukraine "On approval of the Strategy of Ukraine integration into the European Union". Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2004). Decree of the President of Ukraine "On the strategy of economic and social development of Ukraine "Towards European Integration in 2004-2015". Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>

8. Project (2014). The development strategy of Ukraine till 2020. Available at: http://www.me.gov.ua/fi le/link/130099/fi le/Strat_02_03_09.rar

9. Verkhovna Rada of Ukraine (2001). Decree of the President of Ukraine "Poverty Reduction Strategy". Available at: <http://www.gdo.kiev.ua/fi les/db.php?god=2001&st=1525>

10. Bondarenko, V.M. (2012). *Dve paradyhmi razvytiya: ekonomyka budushcheho i nastoyashcheho* [Two paradigms of development: the economy of the future and the present]. *Nauka i innovatsii* [Science and Innovation], no. 1 (107), pp. 50-53.

11. Fetysova, H.H., Bondarenko, V.M. *Prohnozyrovanye budushcheho* [Predicting the future: a new paradigm]. Available at: <http://www.globosfera.info/2012/08/31/novyyi-metodologicheskyy-instrumentariy-kak-glavnyiy-resurs-modernizatsii-mezhdunarod nyih-otnosheniy-i-mirovoy-politiki>

12. Bondarenko, V.M. (2011). *Konturi budushcheho i nastoyashcheho: dve paradyhmy razvytiya* [The contours of the future and the present: two paradigms of development]. *Vestnyk RAEN* [Vestnyk RAEN], Moscow, no. 3, pp. 140-147.

13. *Ofitsiyinyi sayt Derzhstatu Ukrayiny* [The official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://ukrstat.gov.ua>

14. Filipenko, A.S. (2002). *Tsyvilizatsiyini vymiry ekonomichnoho rozvytku* [Civilization dimensions of economic development], Kiev, Znannya Ukrayiny, 190 p.

15. Chukhno, A.A. (2007). *Stanovlennya evolyutsiyanoi paradyhmy ekonomichnoyi teorii* [The formation of the evolutionary paradigm of economic theory]. NANU, Kiev, p. 76.

16. Tkach, A. *Instyutsional'na paradyhma ekonomichnoho rozvytku* [Institutional paradigm of economic development]. Available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20Iver/2008_1_1/chapters/chapter_1/chapter_1_part_1.pdf

17. Tompson, A.A., Stryklend, A.Dzh. (1998). *Stratehycheskyy menedzhment: iskusstvo razrobotky i realizatsyy stratehii* [Strategic Management: the art of developing and implementing strategies], Moscow: Banki i birzhi, YuNYTY, 576 p.

18. Kotler, F. (1994), *Osnovi marketinha* [Fundamentals of Marketing]. Saint Petersburg: Koruns, pp. 537-538.

В статье проведен системный анализ существующих законов и нормативно-правовой документации, касающихся стратегии развития страны. Было установлено, что 2015 г. является своеобразной точкой бифуркации в формировании теоретико-методологического инструментария, необходимого для стимулирования развития сельских территорий. На основе предложенной аксиоматики разработана универсальная алгоритмизированная схема формирования стратегии развития сельских территорий на разных уровнях.

Ключевые слова: *сельские территории, стратегия развития, парадигма, теория, методология.*

The article provides a systematic analysis of existing laws and legal documents relating to the country's development strategy. It was found that 2015 is a kind of a bifurcation point in the formation of the theoretical and methodological tools needed to stimulate the development of rural areas. Based on the proposed axiomatic developed a universal algorithmic scheme of formation of strategy of development of rural areas at different levels.

Key words: *rural territories, development strategy, paradigm, theory, methodology.*

Одержано 03.02.2016.